

YAHYÂ KEMÂL'DE LÂMÎ'Î ÇELEBİ ETKİSİ*

İsmail Güleç**

Özet

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatın önde gelen şairlerinden Yahya Kemal'in şiirlerinde eski edebiyatımızın izleri sıkça görülür. Yahya Kemal eski edebiyatımızdan hem nazım biçim ve türleri bakımından, hem de muhteva bakımından etkilenmiş ve şiirini zenginleştirmiştir. Bu makalede Yahya Kemal'in bir şiiriyle Lami Çelebi'nin bir gazeli arasındaki konu ve söyleyiş benzerliğine dikkat çekilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yahya Kemal, Lâmiî Çelebi, Modern Türk Edebiyatında Klasik Edebiyat Etkisi

Abstract

The Influence of Lami Chelebi on Yahya Kemal

One of the most prominent poets of Republican era Turkish literature Yahya Kemal's poems frequently feature remnants from older literary styles. Yahya Kemal was deeply influenced not only by form and styles of verse but also their content which allowed him to enrich his poetic work. This article underlines the subject and style of expression between one of Yahya Kemal's poems and an ode from Lami Celebi.

Keywords: Yahya Kemal, Lami Chelebi, The Effective of Classic Turkish Literature on Modern Turkish Literature

Divan şiirinin Cumhuriyet dönemi Türk şiirine tesiri meselesi üzerinde birkaç doktora tezi yapılacak kadar kapsamlı bir konudur. Cumhuriyet dönemi şairleri arasında eski şiiri tümünden reddedenler olduğu gibi onu örnek alanlara da** tesadüf edilir. Bunların yanında şiirin bir gelenek olduğunu düşünen kimi şairler eski şiirimizi bir kaynak olarak görüp ondan hem biçim hem de içerik olarak yararlanmanın yollarını aramışlardır. Şiirlerine gazel, kaside vs. gibi isimler verenler, şiir kitaplarına divançe diyenler olmuş, aruz veznini kullanan şairler çıkmıştır.

Şiirlerinde eski şiirden beslenen şairlerin bir kısmı poetik yazılarında bunun gerekliliğini izah etmiş ve niçin kullandıklarını açıklamışlardır. Bu şairlerin söylediklerini kabaca şu şekilde özetleyebiliriz: Eski şiirimizden beslenerek yeni şiirimizi yazmalı, ama körü körüne taklit etmemeliyiz. Şiirler bir taraflıyla eskiden

* 2 Aralık 2008 Salı günü Hendek Ticaret Merkezi'nde tertip edilen "Ölümünün 50. Yılında Yahya Kemal'i Anma" başlıklı panelde sunulan bildirinin metnidir.

**Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

** Hisarcılar buna örnek olarak verilebilir.

izler taşırken diğer yanıyla da günümüz şiir anlayışına yakın olmalı ve şiiri zenginleştirmelidir.

Eski şiirden beslenen ve eski şiirin biçim ve muhtevasını şiirlerinde sıkça kullanan şairlerimizin başında Yahya Kemal gelmektedir.¹¹ Yahya Kemal'in hem hatıralarında, hem de diğer kitaplarında bu konuyla ilgili epeyce malzeme bulunmaktadır. Eski şiirimizin son büyük ustalarından Leskofçalı Galip'in (ö. 1876), Yahya Kemal'in annesinin büyük dayısı olması onun eski şiire ilgi duymasının sebepleri arasında gösterilmektedir. (Ayvazoğlu 2008; 165) Bunun yanında, babasının kitapları arasında bulduğu Muallim Nâcî'nin (ö. 1893) Şerare'sindeki (İstanbul: 1884) gazellerini yüksek sesle okurken eski şiirdeki belîğ ve rindâne edânın farkına varmış ve "Bakın" redifli gazeli tahmis etmiştir. (Hatıralarım; 97) O dönemde kendisine mahlas olarak da 'Esrâr'ı seçmiştir.¹² Beşir Ayvazoğlu, Yahya Kemal'in, Muallim Nâcî'nin şiir kitaplarını okuyarak Divan şiirine başladığını düşünmektedir. (2008a; 165)

Yahya Kemal'in bir başka özelliği, sevdiği ve beğendiği şiirleri sohbetlerinde okumasıdır. Bunlar arasında eski şairlerimiz hatırı sayılır bir yer tutar. Nedim (ö. 1730), Bâki (ö. 1600), Nefî (ö. 1635), Neşâtî (ö. 1674), ve Nâilî (ö. 1666) onun en çok sevdiği şairlerdir. (Ayvazoğlu 2008; 167-8) Dostlarına beğendiğini söylediği şairler arasında yukarıda isimlerini saydıklarımızın yanında Necâtî (ö. 1509), Nev'î (ö. 1599), Fuzûlî (ö. 1556), Veysî (ö. 1628), Nâbî (ö. 1712) , Şeyhülislam Yahyâ (ö. 1644), Râmî Mehmet Paşa (ö. 1704), Şeyh Gâlip (ö. 1799) ve Yenişehirli Avnî (ö. 1883) bulunmaktadır. (Ayvazoğlu 2008a; 172-175)

Sohbet ve konuşmalarında sevdiği şairlerin sadece güzel olan beyitlerinden ve şiirlerinden oluşan bir antoloji hazırlamak istediğini dostlarına söylerdi. (Eralp 1959; 41) Onun gerçekleştirmediği bu arzusu talebelerinden Necmeddin Halil Onan (ö. 1968) (Divan Şiiri Antolojisi, İstanbul 940) ve dostu Abdülhak Şinasi Hisar (ö. 1963) tarafından hayata geçirildi (Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde: Aşka Dair Seçilmiş Mısra'lar ve Beyitler: 1403-1950, İstanbul: Doğan Kardeş, 1955).

Yahya Kemal Divan şairlerini yeni şairlerle şu sözlerle karşılaştırmaktadır:

¹¹ Yahya Kemâl'in ve eski şiir hakkında etraflı ve derinlikli bir değerlendirme için bk. Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2001, ss. 103-166; Beşir Ayvazoğlu, "Divanlar Arasında Şiir Özü Sürmek, Yahya Kemal'e Göre Divan Şiiri", *Bir Medeniyeti Yorumlamak Ölümünün 50. Yılında Yaya Kemal Beyatlı Sempozyumu 03-07 Kasım 2008*, yay. Haz. Kazım Yetiş, İstanbul Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası V, C. 1, s. 165-176; Yekta Saraç, "Divan Şiirini Yeniden Yorumlayan Şair Yahut "Kökü Mazide Olan Atı", *Yahya Kemal Beyatlı -Ölümünün 50. Yılında-*, ed. Kazım Yetiş, Ankara: Kültür Bakanlığı, 2008; Yekta Saraç, "Klasik Edebiyatımız Açısından Eski Şiirin Rüzgarıyla", *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası IV*, İstanbul: 2001, İstanbul Fetih Cemiyeti.

¹² Yahya Kemal, Selânik İdâdî'sinde yatılı öğrenci iken kullanmaya başladığı bu mahlas onun içinde bulunduğu rindâne şiirle, Üsküp'yeykn içli dışlı olduğu tekke kültürünün havasını yansıtır. (Kahraman 2008; 39)

“Zannediyor musunuz ki koskoca Divan edebiyatını yıkmak için milli şair Mehmet Emin Bey’in manzumeleri kâfi gelsin? Yalnız o değil, bütün muasır şairlerimiz bir araya gelseler divan şairlerinin karşısında birer çocuk gibi kalırlar.” (ED; 291-292)

Onun eski şiir hakkındaki görüşlerini şu rubaisi çok güzel bir şekilde özetlemektedir:

Eslâf kapıldıkça güzelden güzele
Fer vermiş o neşveyle gazelden gazele
Sönmez seher-i haşre kadar şi'r-i kadîm
Bir meşaledir devredilir elden ele (*Rübâiler*, 11)

Yahya Kemal, yukarıda veciz bir şekilde ifade ettiği görüşlere bağlı kalarak kıyamete kadar elden ele bir meşale gibi aktarılacak olan bu mirasa şiirlerinde sahip çıkmış, Eski Şiirin Rüzgarıyla ve Rübâiler başlıklı kitaplar yazarak düşüncelerini kuvveden fiile dönüştürmüştür.

Yahya Kemal'in eski şiirden istifade etmesi birçok yönden olmuştur. O, kitaplarının yanı sıra kudemâdan beğendiği şairlerin şiirlerine taştir* ve tahmisler** yazmıştır. Bazen de beğendiği mısra ve ibareleri tazmin*** ederek şiirinde kullanmıştır. Divan şiirinde çok beğendiği şairlerden biri olan Bâkî'nin (1526-1600);

Fermân-ı aşka cân iledir inkıyâdımız
Hükm-i kazâya zerre kadar yok inâdımız (EŞR 112-113)

Matla'lı gazelinin tamamını ve Râmî Mehmet Paşa'nın (1654-1704);

Biz ol aşıklarız kim dâğımız merhem kabûl etmez
O gülzârın ki âteştir gülü şebnem kabûl etmez

beytiyle başlayan gazelin sadece matla beytini taştir etmiştir.¹³ (EŞR 111) Neşâtî'nin (ö. 1674);

Gittin amma ki kodun hasret ile cânı bile
İstemem sensiz olan sohbet-i yârânı bile

* Taştir: İki mısra arasına aynı vezin ve kafiyede mısralar ilavesiyle oluşan nazım biçimi. (Saraç, 2007; 50)

** Tahmis: Bir gazel veya kasidenin beyitlerinin önüne aynı vezin ve kafiyede üçer mısra ilavesiyle meydana gelen nazım biçimi. (Saraç, 2007; 130)

*** Tazmîn: Bir başka şiirden alınan bir mısranın önüne dörder mısra ilavesiyle yazılan manzume. (Saraç, 2007; 130) Bir şairin bir başka şairin şiirinden bir parçayı (mısra, beyit veya iki beyit) kendi şiirinin içinde iktibas etmesidir. (Saraç, 2006; 280)

¹³ *Biz ol aşıklarız kim dâğımız merhem kabûl etmez*
Gönül hem bir devâ-yı mutlak ister hem kabûl etmez
Felekden şâh-ı dârû verseler bir dem kabûl etmez
Yanar bir çöldür iklim-i muhabbet nem kabûl etmez
O gülzârın ki âteştir gülü şebnem kabûl etmez (EŞR 111)

Matla'lı ünlü gazelinesi de tahmîs etmiştir. (EŞR 107-108) Çok sevdiği bu Mevlevî şairin bir başka meşhur beyti de şudur;

Ettik o kadar ref-i teayyun ki Neşâtî
Âyîne-i pür-tâb-ı mücellâda nihânız

Yahya Kemal bu beyti şu şekilde sadeleştirmiştir;

Merhum Edirne şeyhi Neşâtî diyor ki: "Biz
Sâf aynalarda sırroluruz öyle gâibiz (KGK 113-114))

Yahya Kemâl bu beyti o kadar sevmiş ve benimsemiş olmalı ki, o günün diliyle söylemekle yetinmeyip kendisini ziyarete gelen bir Fransız'a büyük bir coşku ile şu şekilde şerh etmiştir:

"Melâmî şair, Allah görünmez, biz de görünmeyiz demek istiyordu. Bu felsefeyi harikulade bir incelikle bu beyitte söylemiş bulunuyordu. Ref-i teayyun görünmeyi ref etmek demektir ki bu Melâmîlikte bir tabirdir. İnsanlar hattâ cemâdatta hepsi Allah'tır. Allah ise görünmez." (Banarlı 1959: 41)

Nedim'in (1681-1730);

Sâk u sürîn ü gabgab u leb meşrebimcedir
Ser-tâ be-pây hâsılı hep meşrebimcedir

Matlayla başlayan gazeline de tahmîs yazmıştır. (EŞR 105-106) II. Selim'in (1524-1574);

Biz bülbül-i muhrik-dem-i şekvâ-yı firâkuz
Âteş kesilür geçse sâbâ gülşenimizden (EŞR, 62)

beyti ile Nefî'nin (1572-1635);

Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül (EŞR Kıtalar-
Beyitler)

beyit ve mısralarını da tazmin etmiştir.[#] 'Şâd Olmayan Gönül' başlıklı gazeline de Şeyhülislam Yahya Efendi'nin (1553-1644) bir gazelinin matla beyti olan;

Erdik bahâre sen yine şâd olmadın gönül
Her yanda güller açdı küşâd olmadın gönül

dizelerini şairin deyişleriyle 'iktibâs yoluyla'* tazmîn etmiştir. (EŞR, 51)

Yahya Kemal'in yukarıda şiirlerinden örnek verilen şairlerin yanı sıra Nâilî (ö. 1666) ve Fuzulî'den (1480-1556) de etkilendiği bilinmektedir. Şair, Râsih'in (ö. 1731) 'Üstüne' redifli gazelinesi matlainı çok beğendiğini bir vesile ile ifade etmektedir. (ED; 59-60)

Onun şiirdeki güzellik ve başarı ölçüsü ise eski şiirin değerlerine göredir:

[#] Tazmin bu şiirlerde nazım biçimi olarak kullanılmıştır.

* Şairin burada tazminden iktibas olarak bahsetmesi üzerinde durulması gereken bir konudur.

Bir tek gazel bıraksa yeter bir gazel-serâ
Her beyti olmalı ancak beytül-gazel gibi (EŞR, 39)

Şair, eski edebiyatımızda hüner sayılan ebcet hesabı ile tarih düşürmeyi çocukluk yıllarında öğrenmiş (*Hatıralarım*, 97), birçok kişi ve olay için tarih düşürmüştür. İtrî (ö. 1712) için “Buhûrîzâde’yi bûyâ-yı bezm-i adn ide Allah” mısraı bu konudaki maharetini gösteren güzel bir örnektir.

Eski edebiyatımızın nazım biçimlerinden gazel, kıta, rûbai, şarkı onun sık kullandığı nazım biçimleridir. Bir kez de terkîb-bend yazmıştır¹⁴ (*Selimnâme*/EŞR 5-20). Kafiye ve vezin ise onun için şiirde vazgeçilmez iki özelliktir. Bununla birlikte o, “gazellerinde bütünden ziyade parçaya, cüz’e önem veren şark estetiği anlayışı değil, konu ve fikir bütünlüğünü önde tutan batılı anlayışı” takip etmiştir. (Saraç 2008; 139)

Yahya Kemal’in ‘Abdülhak Hamid’e Gazel’i¹⁵ klasik dönemde yazılan şiirlerden hiç de farklı değildir. Onun eskilerin deyimiyle şairlik kudreti hem aruz ve kafiye kullanma başarısında, hem nazım biçimlerini işlemede, hem de klasik devrin dilini adeta o dönemde yaşayan bir şairmişçesine kullanıyor oluşunda çok açık bir şekilde görülür. Servet-i Fünûn dönemi şairlerinde görülmeyen ‘rind’, ‘Cem’ ve ‘bezm’ kelimeleri onda sıkça karşımıza çıkar. Klasik şiirden aldığı mazmun ve imgeleri şiirlerinde başarılı bir şekilde kullanmıştır. (Tanpınar 2001; 122-166)

Yahya Kemal deyince akla gelen ilk isimlerden biri olan Beşir Ayvazoğlu, onun ‘Kar Musikileri’ isimli şiirinde, Şeyh Gâlib’in (1757-1799) Hüsn ü Aşk’ında yer alan “Geh kar yağar idi geh karanlık” mısraını şayet tevârüd değilse, “Sandım ki

¹⁴ Yahya Kemal tarihi Türklere Anadolu’nun kapılarını açan Malazgirt meydan muharebesiyle başlattığı ve bu devirden öncesini ‘kable’t-tarih’ olarak nitelediği için *Eski Şiirin Rüzgarıyla* isimli şiir kitabının ‘Alpaslan’ın Ruhuna Gazel’ ile başlaması gerektiği söylenmektedir. (Gencay Zavotçu, “Yahya Kemâl Beyatlı’nın Neoklasik Şiirleri”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2003/2), s. 137-143.) Yahya Kemal’in, eski şiirimizin dil, şekil ve söyleyiş özellikleriyle söylediği klasik şiirlerini topladığı bu kitabına dikkatlice baktığımızda bir divançe gibi tertip ettiği görülür. Kitabın ilk şiiri olan *Selimnâme* yedi farklı şiirden oluşan bir bölüm olmayıp Yavuz Sultan Selim’in methedildiği bir terkîb-benttir. Bundan dolayı gazellerden önce yer alması doğaldır.

¹⁵ Vîrâne-i cihânda ne şâhız ne bendeyiz
Rind-i âbâ-be-dûş fakîr-i revendeyiz
Pîr ü civân bahâr bahâr eyleriz sefer
Her dem otâğ-ı Cem’le diyâr-ı çemendeyiz
Yattık bülend servlerin gölgesinde şâd
Dehrin bu hây u hûyuna mecbûl-i hânđeyiz
Demdir yanar remâd olamaz şeb-çerâğ-ı dil
Demdir ki ayş u nûş ile ifnâ-yı tendeyiz
Kâm almadık müsâferetinden bu âlemin
Cânânla meyle son günü ey mevt sendeyiz (EŞR 97-8)

uzaklaştı yağın kar ve karanlık” (KGK 40-41) şeklinde kullandığını belirtmektedir. (2008: 471)

Eski şiirimizde geçen imgeleri yeni bir eda ile söylemesi Yahya Kemal’in bir diğer özelliğidir. Çeşmîzâde Mustafa Reşid Efendi’nin;

O şûh-u meşveşin la’l-i nemek-rîzindeki şûru
Füzûn etmekte dâim teşnegî-i cân-ı rencûru

beytini *Vuslat* şiirinde adeta şu şekilde yeniden söylemektedir:

Kanmaz en uzun bûseye, öptükçe susuzdur,
Zîrâ susatan zevk o dudaklardaki tuzdur (Özgül 2008: 78-79)

Yahya Kemal’in Sessiz Gemi şiirinde geçen şu beyit:

Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden
Bir çok seneler geçti, dönen yok seferinden

Koca Ragıp Paşa’nın aşağıdaki beytini hatırlatmaktadır:

Bir giden bir dahi gelmez ne acep hikmettir
Âlem-i râhate benzer gibi iklim-i adem (Özgül 2008: 165)

Ben de ‘Rindlerin Ölümü’ şiirinin ikinci kıtasını okurken Lâmiî Çelebi’nin ‘Senün’ redifli gazelinin ilk iki beytini hatırladım. Yahya Kemal, eserlerinde ve sohbetlerinde bahsetmediği Lâmiî Çelebi’nin mezkur beyitlerini eğer görmediyse, bunun da bir başka tevârüd olduğunu, her iki şairde müşterek bir hissediş bulunduğunu, aynı milletin beş yüz sene ara ile yaşamış iki mensubunun benzer şeyleri hissedebildiğini ve bunun da kültürel bir devamlılık olduğunu göstermesine bu yazıyla dikkat çekmek istedim.

Lâmiî Çelebi (1473-1532) Bursalı olup Semerkand’da nakkaşlık öğrenmiş bir dedenin torunudur. Ulu Cami ve Yeşil Türbe’nin nakışlarını yapmış bir sanatkârdır. Hayatı Bursa’da geçtiği için (Hisar, Ortapazar) *Bursalı* olarak şöhret bulmuştur. Bursa’nın zengin tasavvuf ve kültür ortamında tasavvuf ile edebiyatı buluşturan bir şeyh olarak yaşadı. İstanbul’a hiç gitmediği halde eserleri vasıtasıyla şöhreti buralara kadar ulaştı. Molla Câmî’nin *Nefahatü’l-Ûns* tercümesi meşhurdur. Bursa’yı ziyaret eden Kanunî için *Bursa Şehrengîzi*’ni telif etmiştir. Bunların yanında birçok eseri daha vardır. Molla Camî’nin bir çok eserini Türkçe’ye tercüme ettiği ve onun gibi Nakşî olduğu için *Câmî-i Rûm* olarak şöhret bulmuştur. Otuz civarında eseri olduğu söylenir. (Kut, 2003; 96-97)

Lâmiî Çelebi’nin yazımıza konu olan gazelinin iki beyti şöyledir:

Gerçi hâk itdi vücûdum hasret-i rûyun senün
Gitmedi dilden hevâ-yı kadd-i dil-cûyun senün
Micmer-i cânın yakaldan ışk odı ben hastenün
Doydu bûy-ı üstühânımdan seg-i kûyun senün

Yüzünün hasreti bedenimi toprak etti, ama yine de gönülden
senin arzulanan boyunun hevesi gitmedi.

Aşk ateşi ben hastanın can buhurdanını yaktığından beri
mahallenin köpekleri kemiklerimin kokusundan doydu.

Yahya Kemâl'in söz konusu şiirinin ikinci dördlüğü ise şöyledir:

Ölüm âsûde bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter (KGK, 89)

Metinlerde de görüldüğü gibi her iki şairin müşterek kullandığı iki imge vardır. Birincisi mezar-servi ilişkisidir. İkincisi ise gönlün buhurdanlığa benzetilmesidir. Bununla birlikte Yekta Saraç'ın, Yahya Kemal'in şiiri için, Divan şiirinden aldığı ilhamın şahsiyetini yok etmesine izin vermeden söylemiş, mazinin hüznünü şiirine taşımış, fakat şiirini kör bir taklit haline getirmemiş (Saraç 2008; 141-142) sözü burada da doğrulanmaktadır.

Lâmiî Çelebi'nin ilk beytinde, aşıkta sevgilinin cemalinin hasreti o kadar şiddetlidir ki cesedi toprağa karışıp gittiği halde aradan uzun yıllar geçmesine rağmen sevgilisinin gül yüzünün ve hayran olunan boyunun özlemi ve kokusu onun toprağından hiç gitmemiştir. Aşkıdaki samimiyeti ve sadakati gösteren bu ifadeler adeta bir mezarı tasvir etmekte, üzerine, baş tarafına dikilmiş bir servi ağacının gölgesi düşmüş bir manzarayı göz önüne getirmektedir. Sevgilinin gül yüzü ile servi ağacı arasında da bir ilişki vardır. Eskiden servi ağaçlarının dibine gül fidanı dikerler ve dallarını servinin gövdesine doğru gelecek şekilde uzatırlardı. Güller açtığında servi adeta bir gül ağacına döner ve bakanların içini ferahlatacak bir görünüm arz ederdi. (Şentürk 1999; 189) Lâmiî Çelebi'nin çizdiği bu resimdeki ayrıntıları Yahya Kemal iyice belirtmektedir. Mezarlıkta yatan âşık Yahya Kemal'de bir bülbül olmakta, hemen yanı başındaki servide ise her sabah yeni bir gül açmaktadır. Bülbül edebiyatımızda güzelliğe adeta tapıyormuş gibi düşkün olanları ve aşkı kendilerine meslek edinenleri simgeler. Ötüşündeki sırları ise sadece gül anlayabilir.

“Servi” ağacı mezar taşlarında ölümün ve faniliğin sembolü olarak kullanılır. Servi her mevsim yeşildir ve kendine has bir kokusu vardır. Güzel için de solma ve sararma yoktur. Aynı zamanda boyunun elife benzemesi dolayısıyla vahdeti yani Allah'ın birliğini, tevhîdi sembolize eder. Dallarının kolaylıkla sarsılmaması ise sabrı ve temkini sembolize eder. Servinin üst dallarının eğri durması Yaradan'ın karşısında boynu bükük kalmayı acziyeti ifade eder. Bütün bunlar aynı zamanda aşğın halleridir.

Servi Yunan mitolojisinde sevgilinin kaybedilmesini simgeler. Ayrıca yakıldığında da çevreye güzel kokular yaydığı için çok rağbet görür. Bu ağaç ve ondan üretilen ürünler bâkî kalmayı hatırlatır. Meyvesi olmadığı için de özgürlüğün sembolüdür. Yahya Kemal aşkın ölümsüzlüğünü dolaylı yoldan bu ifadelerle vurgulamış olmaktadır.

İkinci beyitte yer alan aşk ateşinin aşığın can buhurdanını yakması, her iki şairin çizdiği bir birine benzeyen ikinci resimdir. Lâmiî Çelebi'nin hasta ile aşk derdinden mustarip olmayı kastettiği malumdur. Micmer içine kor ateşi konulup üzerine amber ve öd ağacı gibi hoş kokan maddeler serpilmesiyle bulunduğu mekânı güzel kokutan buhurdanlıktır. Şekil olarak kalbe benzer. Dışı metal mahfazalı olup köz içine konur. Can ise burada gönül anlamında kullanılmıştır. (Şentürk 1999; 189-190) Aşığın yandığı aşk ateşi o kadar şiddetlidir ki sadece aşkın içinde bulunduğu kalbi yakmakla kalmamış kalbin de içinde bulunduğu göğüs kafesindeki kemikleri de tutuşturmuştur. Ve bu ateş sevgilinin köyüne ulaşır oradaki köpekleri doyuracak kadar şiddetli yanmıştır. Yahya Kemal, Lâmiî Çelebi'nin bu beytini tek mısradan hem özetlemiş hem de Çelebi'nin ayrıntılarını verdiği aşığın durumunun genelleştirerek ifade etmiştir

Eski şiirimizde aşık tipinin özelliklerinden birinin rind oluşu herkesin malumudur. Lâmiî Çelebi gazelinin son beytinde kendisine 'rind-i cihân' diye seslenerek rindliğinin mühim bir mertebede olduğunu belirtmektedir. Yahya Kemal ise bunu ilk mısradan söylemektedir. Ancak Yahya Kemal, Lâmiî Çelebi gibi kendisine doğrudan rind demeyip 'bir rinde' şeklinde ifade etse de biz buradan bu rindin aynı zamanda Yahya Kemal'in kendisinin olduğunu anlıyoruz. Onun şiirlerinde en çok geçen kavramların başında rind gelmekte ve başlığında rind olan bir çok şiiri bulunmaktadır. Hatta Abdülhak Hamid'e ithafen yazdığı bir şiirde;

Vîrâne-i cihânedede ne şâhız ne bendeyiz
Rind-i âbâ-be-düş fakîr-i revendeyiz (EŞR 97)

diyerek kendisinin sırtında aba olan bir rind ve gezgin bir fakir olduğunu belirtmektedir.¹⁶ Kanaatimizde iki şiir arasındaki bir diğer benzer olan yön de budur.

Burada benzerlik Lâmiî Çelebi ile Yahya Kemal arasında değil, klasik şiirimizdeki aşık tipi ile Yahya Kemal arasındadır. Lâmiî Çelebi'nin hayatına baktığımızda onun rindâne bir yaşam tarzına sahip olmadığını görürüz. Şiirde övülen rindlik ise âşığın özelliklerinden biridir ve klasik şair kendi yaşamında farklı olsa bile her zaman rindi över. Bu durumlarda klasik şiirimizde şair ile şiir arasında ilişki

¹⁶ "Kendisinin şiirlerinde tarif ettiği rinde ne kadar benzediği meselesine gelince: Nihad Sami Banarlı, Park Otel'de 12 Ağustos 1953 Çarşamba akşamı çok üzgün ve düşünceli gördüğü Yahya Kemal'e bunun sebebini sorar. Ankara'da bir doçentin bir antoloji çıkardığını, otuz şiirini izinsiz aldığı yetmiyormuş gibi, çoğunu da yanlış naklettiğini söyleyen şair, 'Üstadım üzlmeyiniz! Bunlar küçük şeyler; eserleriniz doğru olarak basılınca her şey düzelir!' diye kendisini teselli etmeye çalışan Banarlı'ya "Evet ama, insanı rahatsız eden küçük şeylerdir. İnsan bir dağa çıkıp oturabilir ama, iğne üstüne oturabilir misin?" dedikten sonra üzgün bir sesle ilave eder: 'Rindlerin Hayatı'nı yazdım, Rindlerin Akşamı'nı, Rindlerin Ölümü'nü yazdım; fakat rind olmak ne müşkül şey; kendim bir türlü bir rind olmadım!' " (Ayvazoğlu 2008; 411)

kurmak bizi hatalı sonuçlara götürebileceği gibi şiirin anlaşılmasını da güçleştirebilir.

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi Yahya Kemal eskiyi olduğu gibi alıp şiirlerine dahil etmez. Günümüzde devam eden geçmişi, o devre ait mekanları ve yaşantıyı tarihe uygun bir şekilde şiirinde tescil etmemiş, o devrin “zevk ve haz hususiyetlerini parça parça gazel çerçevesine sığdırarak teganni” etmiştir. (Saraç 2001; 254)

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz. Yahya Kemal’in eski şiire bakışı ve şiirlerinde eski şiirden etkilenmesi, “kökü mazide olan âti” olmaya çalışması, eski şiiri yeniden yorumlaması herkesin bildiği bir konudur. Üzerinde durmak istediğimiz nokta Yahya Kemal’in Divan şairi olmadığı halde, kendisinden yaklaşık beş asır önce yaşamış bir şairle aynı şeyleri hissedecek bir kültüre ve hissiyata sahip olması ve bu kültüre sahip olması için gayret göstermesidir.

Düşünmemiz gereken soru şudur: Lâmiî Çelebi ve Yahya Kemal’e benzer şeyleri düşündüren şey nedir ve nasıl yüzyıllarca canlı kalabilmiştir? Acaba günümüzde hâlâ canlı mıdır?

KAYNAKLAR

Yahya Kemal’in eserleri:

- EŞR : *Eski Şiirin Rüzgarıyla*. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1962.
 ED : *Edebiyata Dair*. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1971.
 Hatıralarım : *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım*. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1973.
 Rubâiler : *Rubâiler ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş*, İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1963.
 KGK : *Kendi Gök Kubbemiz*, İstanbul: MEB, 1995.

Diğer

- Ayvazoğlu, Beşir (2008), *Yahya Kemal “Eve Dönen Adam” Ansiklopedik Biyografi*. İstanbul: Kapı Yayınları.
 Ayvazoğlu, Beşir (2008^a), “Divanlar Arasında Şiir Özü Sürmek, Yahya Kemal’e Göre Divan Şiiri”, *Bir Medeniyeti Yorumlamak Ölümünün 50. Yılında Yaya Kemal Beyatlı Sempozyumu 03-07 Kasım 2008*, yay. Haz. Kazım Yetiş, İstanbul Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası V, C. 1, s. 165-176.
 Banarlı, Nihat Sami (1959), *Yahya Kemal Yaşarken*. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü.
 Eralp, H. Vehbi (1959), *Yahya Kemal İçin*, İstanbul: Yahya Kemal’i Sevenler Cemiyeti.
 Kahraman, Alim (2008), *Yahya Kemal Beyatlı*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
 Kut, Günay (2003), “Lamii Çelebi”, *TDV İslam Ansiklopedisi* 27. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, s. 96-97.
 Saraç, Yekta (2008), “Divan Şiirini Yeniden Yorumlayan Şair Yahut “Kökü Mazide Olan Atı””, *Yahya Kemal Beyatlı -Ölümünün 50. Yılında-*, ed. Kazım Yetiş, Ankara: Kültür Bakanlığı.

- Saraç, Yekta (2001), "Klasik Edebiyatımız Açısından Eski Şiirin Rüzgarıyla", *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası IV*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Özgül, M. Kayahan (2008), *Seke Seke Ben Geldim Sekmeler I*, Ankara: Hece Yayınları.
- Saraç, Yekta (2006), *Klasik Edebiyat Bilgisi: Belagat*. İstanbul: Gökkuşbe Yayıncılık.
- Saraç, Yekta (2007), *Klasik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: 3F Yayıncılık.
- Şentürk, Atilla (1999), *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Yapı-Kredi Yayınları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2001), *Yahya Kemal*, İstanbul: Dergah Yayınları.